

քաղաքացիական խօսքը: (Հետոյ խօսք առաւ ի. Պարսնեան ժողովրդագիտը, յիշեց մի առ մի թանգարանիս գործիչները, որոնց ջանքովն հաստատուեցաւ հայ թանգարանը: Ահա այն զիստ որ գործիչները, Վր. Հերման Լնտոն, հռեղարացի ու սուցիչ Փէշտի համարարանին, Սոնկոթ, «Ղլմէնիս», մանաւահայ լրագրին հանգուցաւ խմբագրապետը եւ (Հուլիոս Սիր-զայեան: Ժողովրդագիտը երբ կը շեշտէր ամէն մէկ գործիչի անունը, «նիցցէ», իրր պատասխան կը հնչէր ներկաներէն: Արտասուեալով որ այս բնիկով ծանրացաւ մասնաւորապէս Սոնկոթի հայասեր ոգւոյն վրայ եւ մաս ի մէջ այլոց թէ Սոնկոթի մարմինը այժմ թէեւ հոս չի գտնուիր, սակայն ապահով եղէք որ իւր հոգին ներկայ է: — Սոնկոթ անունը մանաւ հայուն պաշտելի անուն մը դարձած է: — Ղառախօսաց կարգին երրորդը եղաւ Սարգաթեան ընկերութեան հռեղարացի պատագմաւորը. «առ լոկ գովասանք հիւսեց այսպիսի արդիւնաւոր ձեռնարկութեան մը համար, որուն փայլն արդէն ներկայէն կը տեսնուէր: Զորրորդ ամէնէն աղեղնիկ բանախօսն եղաւ Ղուր-ձովի հայ ժողովրդագիտը, որ հազիւ օրս ժամանած էր քաղաքս: Աղգասիրական ձօն մըն էր ամբողջ խօսածը առ ժողովականս, որպէս զի այսու ամէն հայ իւրովսանն նպաստ մ'ընէ մանուկ թանգարանիս դէպի այրու-թիւն զարգացման համար եւ բանակցութեան վերջաւորութիւնէն ետքը, երբ դեռ «նիցցէ», ներու աղմուկը չէր դադարած Վր. Հ. Լնտոն ծանոց (Հուլիոս Սիրզայեանի) շնորհաւորական ձեռագիրը, որ տկարութեան պատճառով չէր կրցած ներկայ գտնուիլ հանդիսութեանցս: Հռեղարական ազգային երգը, զոր մանաւազն երգեցին քառանկէն հայ որդանոցի այսիկոթը, վերջ տուաւ հանդիսութեանց եւ ժողովուրդը սկսաւ թանգարանիս առարկաներն հետաքրքրութեամբ զննել: Ստոյգ է թէ քիչ ժամանակէ մէջ թանգարանիս մէջ ամփոփուած ասիական առարկայից բազմութիւնն եւ յարգն զարմանք ու գովասանք միայն խիլ կու տան զննողին բերնէն վարչներու ջանիցը համար: Աւերորդ չէ անշուշտ յիշատակել հոս մէկ երկու առաւելայ որոնք զազափարմը կրնան տալ հայ թանգարանի բովանդակութեանը վրայ: Թանկազնի խաչ մը,

Վրդարեան եպ. ին, զոր Հայք գործածած են քաղաքս թափօրաբար մտած միջոցին, դեռ նանշաներ, հայ ձեռագիրներ, դրամ ուրբեկներ, հին գորգեր, հայաստա անօթներ, ասիական գործու իրեր, հռեղարան ամաններու թեկոթներ, հին պատկերներ, արձաններ եւն եւն:

Լնտոն մը, որ անմահ պիտի մնայ ոչ միայն հայ թանգարանիս անուանը հետ, իրրեւ հաստատիչ հայ թանգարանիս, այլ եւ թողը հռեղարացի հայութեան հետ, է Վր. Հ. Լնտոնին անունը, որ մանաւ հայութեան համար հրապարակի վրայ միշտ առաջին գործիչն եղած է թէ իր ծրագրերներովն, թէ իր գրութիւններովն եւ թէ իր ձեռնարկու ոգւովն, Այս մեծ հռեղարացի Հայասիրին համար «Լնտոն» կրկնէ իր օրերը, մաղթանքն է մեր արախն միակ իղձը:

Կիլիս, 20 Սեպտ. 1909:

Հ. Ա. Հ.

ՄԱՅՆԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ

Պատկերազարդ Հայոց Պատմութիւն (Միջին Ա.), Դուրի խաչկոնց, Կ. Պոլիս 1909:

Կորածագ ազատութեան շնորհիւ սկսան Հայոց Պատմութեան դասագրքեր թէ ոչ ողորդել, բայց հետզհետէ լոյս տեսնել եւ կ'երեւայ թէ շատեր ալ կը սպասեն իրենց կարգին մամուլայ տակ մտնելուն: Որչափ ալ ուրախալի է արգարեւ այս երեւոյթը, բայց միւս կողմանէ չենք կրնար զսպել գլխու շարժում մը ի նշան տհաճութեան, տեսնելով որ ցարդ իբրեւ գաղտնի հրատարակածներէն եւ ոչ մին ունի այն հանգամանքն ու պայմանը, որ այժմ այսպիսի դասագրքեր մը կը պահանջուի: — Ասոց կարգին մէջ դասելի է Դուրի խաչկոնցի Հայոց Պատմութիւնը:

Ստոյգ է խաչկոնց իւր դասագրքով գոհացուցած է մանկավարժական պահանջը, բայց թէ ուրիշ առաւելութիւններով ալ կրնար ճոխացնել իւր հեղինակութիւնը, այդ ամենէն նկատի չէ առած: Հոս կը շատանա յառաջ բերել ինքնին իսկ յարգելի չեղինական խօսքերով այն մանկավարժական առաւելութիւնները, զորոնք ինքնին մատնանել ըրած է: «Պատմական նիւթերը վերածուած են գոյս

